

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

משא רבינו שליט"א בבית המדרש הגדול דחסידי ויזניץ

לרגל חנוכת ביהמ"ד החדש יום המישי ב' חוה"מ סוכות

שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל

ועתה אנו עומדים בחג הסוכות, הנקרא 'זמן שמחתנו', וכפי שאומרים בתפילה: ותיתן לנו השם אלוקינו את יום חג הסוכות הזה זמן שמחתנו, והיינו שהוא זמן של שמחה, וזוהי הודאה, שאנו מודים לריבונו של עולם על שזכינו לזמן שמחתנו כזה.

ויש להתבונן מה היא השמחה ומה משמח, בדרך הטבע כשיש לאדם דבר שהוא אוהב זה משמח, וכגון חמדת הממון והכבוד, שהם דברים המשמחים, אבל וכי זוהי שמחת יום טוב? יש דין של שמחה ביום טוב, אבל במה צריכה להיות השמחה? שמחה של מצוה!

וכך כתב הרמב"ם בהלכות יום טוב (ו, כ) "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא יימשך ביין ובשחוק וקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה, שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנאמר תחת אשר לא עבדת את השם אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, הא למדת שהעבודה בשמחה, ואי אפשר לעבוד את השם לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שכרות, ע"כ. והיינו ששמחת יום טוב צריכה להיות שמחה שהיא עבודה, שמחה בעבודת השם, לעבוד את השם בשמחה.

וזהו גם ענין 'זמן שמחתנו', לשמוח בעבודת השם, שמחה במצות סוכה, לולב וארבעה מינים, ושמחה בכלל, בתפילה, ובתורה, ושמחה בסוכה, שיש בה קדושת הסוכה, שמחה בקדושה! זהו זמן שמחתנו, ועל זה אנו נותנים שבח והודאה לריבונו של עולם שזכינו לזמן שמחתנו.

שמחה בהקב"ה בתורתו ובמצוותיו

ומצינו עוד במדרש (שיר השירים רבה א, לב) על הפסוק בסוף הלל "זה היום עשה השם נגילה ושמחה בו", אין אנו יודעים במה לשמוח, אם ביום או בהקב"ה, והיינו כי בפסוק כתוב 'זה היום', וכתוב 'עשה השם', ועל זה נאמר 'נגילה ושמחה בו', והשאלה היא במי לשמוח, אם ביום או בהקב"ה, ומביא על זה המדרש פסוק נוסף בשיר השירים "נגילה ושמחה בך", וכאן כבר מפורש שהשמחה היא בהקב"ה, ומפרש המדרש: בך בהקב"ה, בך בישועתך, בך בתורתך, בך ביראתך, בך בכ"ב אותיות שכתבת לנו בתורה (כי המילה 'בך' היא בגימטריא כ"ב).

וזהו השמחה שאנו שמחים, שמחה בתורה, שמחה בהקב"ה, שמחה שזכינו להיות עבדי השם, ושמחה שיש לנו ריבונו של עולם שנתן לנו את התורה ונתן לנו תרי"ג מצוות, ואנו שמחים ומודים שזכינו לזה, עם כל המעלות המיוחדות שיש בכלל ישראל.

ואמרו חז"ל (יבמות עט, א) שלושה סימנים יש באומה זו: רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, והם מעלות מיוחדות שיש רק בכלל ישראל ולא באומות העולם, רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים.

וכיצד זה נהיה? מריבונו של עולם! במעמד הר סיני בקבלת התורה, ומהאבות הקדושים, והכל סייעתא דשמיא, שיש לנו כזו מדרגה של רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, כזו מציאות אחרת מכולם, אחרת מאומות העולם, מי נתן לנו את זה? ריבונו של עולם! ולכן עלינו לשבח, שלא עשנו כגויי הארצות, וזוהי חובתנו, להודות ולשבח.

סייעתא דשמיא לאהבת תורה

אמרו בגמרא (ברכות סג, ב) פותחין בכבוד אכסניה, כשנמצאים באכסניה צריכים לכבד את האכסניה, ולדבר דברי כבוד שמכבדים את האכסניה, וזהו חיוב, לפתוח בכבודה של אכסניה.

אנו נמצאים כאן באכסניה של ציבור, ברוך השם ציבור בעלי מדרגה, ומה הכוונה של הציבור כאן? לשם מה הם באו? לשמוע דברי תורה, ומדוע רוצים לשמוע דברי תורה? מאהבת התורה, וזו מדרגה, שיש כאן אהבת תורה, שהציבור רוצה לשמוע דברי תורה.

ואהבת התורה אינה דבר פשוט. יש תפילה שמתפללים בברכת ראש חודש 'חיים שתהא בנו אהבת תורה', היינו שצריכים תפילה על זה, ובלי תפילה לא מקבלים אהבת תורה, צריכים סייעתא דשמיא לאהבת תורה, ואין זה דבר שבא ממילא, אלא בסייעתא דשמיא, ולציבור כאן יש סייעתא דשמיא של אהבת תורה, שהיא מדרגה.

וכאמור בכל חודש יש תפילה על זה, וכשיש תפילה ידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, אם אדם רוצה רוחניות, ורוצה קדושה, יש סייעתא דשמיא! וכך אמרו בגמרא (ברכות נ, א) הרחב פיך ואמלאהו – ההוא בדברי תורה כתיב, היינו שבדברי תורה 'הרחב פיך', אם אדם רוצה תורה, רק צריך לבקש, הרחב פיך, ואמלאהו! וזוהי הזכות לאהבת תורה.

הציבור שנמצא כאן יש להם מדרגה של אהבת תורה, והאיך מגיעים וזוכים לזה? שיש לציבור זכות של אהבת תורה, צריכים תפילה וסייעתא דשמיא לזה, וכאן יש סייעתא דשמיא שהרבי שליט"א משפיע, השפעה של אהבת תורה, וזוהי הזכות, ההשפעה של הרבי.

כבוד שמים – ברב עם הדרת מלך

וגם יש כאן עכשיו שמחה של חנוכת הבית, שחונכים בית גדול לתורה ולתפילה, לקיים מה שנאמר (משלי יד, כח) ברב עם הדרת מלך, ועושים חנוכת הבית של כזה בית גדול, להרבות כבוד שמים, כי ככל שהציבור יותר גדול זהו יותר כבוד שמים, ויש כאן כבוד שמים וקידוש השם, בריבוי הציבור העוסקים בתורה ובתפילה.

ומצינו ברש"י על הפסוק (ויקרא כו, ח) "ורדפו מכם חמישה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו", ופירש רש"י: וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא ומאה מכם שני אלפים ירדפו? אלא אינו דומה מועטין העושין את התורה למרובין העושין את התורה, ע"כ.

והיינו שהרי 'חמישה מאה' זהו אחד כפול עשרים, ואילו 'מאה רבבה' זהו אחד כפול מאה, ואם כן אין החשבון דומה, והטעם לזה, מפני שאינו דומה מרובים העושים למועטים העושים, ומרובים העושים זהו מדרגה אחרת, שיש בה סייעתא דשמיא.

וברוך השם יש כאן מרובים העושים, והם מרובים עם השפעה, שמושפעים, השפעה של תורה, ויראת שמים, ומידות טובות, ואמונה, וזהו הזכות של הציבור.

והמקום הקדוש של ציבור גדול גם משפיע קדושה מסביב, כידוע שבמקום שיש ישיבה זה משפיע על כל הסביבה, כשיש בית מדרש שמתפללים ולומדים, מקום קדוש, זה משפיע על כל הסביבה, וכאן ברוך השם יש מי שמשפיע, יראת שמים ומידות טובות ואהבת תורה.

סקרנות לתורה ולא לדברים בטלים

ובנוגע למעשה, איך תהיה ההנהגה כל היום הנהגה יהודית (א אידישע הנהגה), הנהגה על פי התורה, הנה בדרך הטבע יש לאדם סקרנות, שמתעניין ורוצה לדעת חדשות, 'נייעס', ואף שאין בזה שום נפקא מינה, כך הטבע שיש סקרנות ורוצים לדעת.

אבל כתוב ברש"י על הפסוק (דברים ו, ו) "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך", שדברי תורה צריכים להיות אצל האדם כדיוטגמא חדשה, והיינו כמו חוק חדש מהמלכות, שכולם רוצים לדעת מהו החוק, האם זה צודק או לא צודק, כי זה דבר חדש, ויש סקרנות לזה, כך צריכים לעסוק בדברי תורה, מתוך סקרנות לדעת מה כתוב בתורה, מה אומרת הגמרא ומה אומר רש"י ומה אמרים התוספות, מתוך סקרנות 'כחדשים' כאילו ניתנו היום (רש"י שם יא, יג).

וזו באמת המציאות, שיש סקרנות ומתיקות בדברי תורה, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים, ועוד אמרו (ב"ק יז, א) שדברי תורה נמשלו למים שנאמר הוי כל צמא לכו למים, כל מיני טעמים יש בתורה, ועסק התורה הוא מאד נעים (זייער גישמאק), מפני שהוא חיוב, ולכן באמת זה מאד נעים, וריבונו של עולם עשה כך, כיון שיש חיוב של תורה וכיון שזה שלמות האדם, לכן זה נעים ומתוק, וכידוע שזה מתוק.

ולמעשה כל אדם יכול לגמור את השי"ס, בלי קשיים, כמו שכתוב (משלי יא, יג) קובץ על יד ירבה, ולמשל יש דף היומי, שהוא דבר פשוט, ללמוד שי"ס בשבע שנים, אך אפילו אם לא דף היומי, בדרך כלל יש זמן ריק שמתבזבז, ורק צריכים לנצל את הזמן, ובמקום סקרנות לדברים אחרים יש סקרנות לגמרא, מה אומרת הגמרא ומה אומר רש"י, ועם סקרנות וניצול הזמן כראוי כל אחד יכול לגמור שי"ס!

לא להכניס את הגיהינום בכיס

אבל היום יש בעיה, שיש מכשירים, כאלה מכשירים שהם הגיהינום בעצמו, מכשירים קטנים שאפשר להכניס בכיס, היצר הרע נמצא בכיס! והגיהינום בכיס! וזה מושך, וזהו יצר הרע חזק מאד.

ספרי מוסר מחנכים איך להיות יהודי

העצה היחידה היא לעסוק בספרי מוסר, יש חובות הלבבות ושערי תשובה, ארחות צדיקים ומסילת ישרים, וספרי המוסר הם התבלין, כמו

שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, וכל דברי תורה הם תבלין, אבל כתוב במשנה ברורה (סימן א' ס"ק י"ב) שהתבלין המועיל ביותר הוא תורת היראה, דברי תורה של יראת שמים, והיינו התורה שבספרי המוסר כמו שערי תשובה וחובות הלבבות.

וספר חובות הלבבות נקרא 'תורת חובות הלבבות', שאינו מידת חסידות אלא חובות, ומסביר מהו החוב של לב יהודי, איך צריך להיות לב של יהודי, מהו לב כשר וכיצד זה לב כשר של יהודי.

וזהו העצה למעשה, שתהיה קביעות בכל יום משהו, ואין זה משנה כמה זמן, אם חצי שעה, או עשר דקות, או חמש דקות, כשיש קביעות של ספרי מוסר האדם נהיה אדם אחר.

ומעשים שהיו בבעלי משפחות שהקרובים אמרו להם: נהיית אדם אחר! כי הוא למד בכל יום כמה דקות בספרי מוסר, ונהיה בזה אדם אחר, ואין זו עצבות אלא להפך, זה נותן שמחה, וכל החיים נהיים אחרים, חיים שמחים ומאושרים, על ידי הקביעות היומית בספרי מוסר, וגם המשפחה נעשית מאד מאושרת, ונהיית אווירה טובה מסביב.

והבא ליטהר מסייעין אותו, אם באים ליטהר יש סייעתא דשמיא, ומי שלומד מוסר הוא 'בא ליטהר' ומסייעין אותו בסייעתא דשמיא! וזהו העצה למעשה איך להיות יהודי, יהודי אמיתי (א אמת'ער איד), לעסוק בספרי מוסר, וללמוד תורה כל אחד לפי יכולתו.

ומצינו בגמרא (ב"ב ח, א) לגבי תשלום שכר שמירה, שבני העיר צריכים לשלם שכר שמירה לשומרי העיר, אבל רבנן פטורים ואינם צריכים לשלם, וכתב הרא"ש שם (סימן כ"ו) מי נקרא רבנן? אפילו אדם שאין תורתו ואומנותו, כגון שיש לו משפחה וצריך פרנסה, אבל הוא לא מחפש עשירות, אלא רק כמה שצריך כדי חייו, אם הוא מתעסק בפרנסה רק כדי חייו ובכל שאר הזמן הוא לומד ועוסק בתורה, יש לו גם כן דין 'רבנן' ופטור מלשלם שכר שמירה, כי אין זה תלוי כמה זמן הוא לומד, אלא האם הוא לומד כמה שהוא יכול, וזהו רבנן.

אשרינו מה טוב חלקנו שכל אחד יכול להיות 'רבנן', אבל צריכים את החיזוק, ללמוד חובות הלבבות שערי תשובה ושאר ספרי מוסר, שהם נותנים את החיזוק, ובעזרת השם נזכה כולנו לשמחת יום טוב בשלמות ונזכה לכל המדרגות של חובות הלבבות. חג שמח!

להמשיך את שמחת התורה – בלימוד בהתמדה!

עברנו כעת את חג שמחת תורה, וכולם רקדו ושרו ושמחו עם התורה, וניגנו שירים של אהבת תורה, 'תורת השם תמימה משיבת נפש', 'עדות השם נאמנה מחכימת פתי', והיה ניכר שמחשיבים את התורה, ושמחים בה בכל לב ונפש, ולכאורה אם כן היה צריך להיות שלאחר שמחת תורה כולם ילמדו בהתמדה גדולה, שאם אכן התורה חשובה בעינינו, וכל כך אנו שמחים בה, הרי צריכים גם אחר כך להמשיך את השמחה, וללמוד תורה בהתמדה בלי הפסק.

ונתבונן האם באמת כך היא המציאות, הרי לא ידוע שרוב הציבור עושים כן, ולא ניכר שיש התמדה מיוחדת בקרב הציבור דווקא לאחר שמחת תורה, בפרט שהימים ימי בין הזמנים, ורק חלק מועט של הציבור, לומדים בהתמדה מתוך שמחה והכרת חשיבות התורה, ורבים אין ניכר אצלם שינוי מיוחד לאחר שמחת תורה.

והסיבה לכך מפני שזהו טבע האדם, וכמו שכתב בחובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) כי האדם ישן והיצר הרע אינו ישן. שהאדם לפעמים מסיח דעתו מהחייבים שצריך לקיים, אבל היצר הרע אינו מסיח דעת אף לרגע, ועומד על המשמר תמיד לפתות את האדם, ורוצה שישמח בדברים אחרים ולא בתורה, ואמנם בשמחת תורה היה ניכר ששמחים בתורה באמת וברצינות, אבל במשך הזמן היצר הרע משכיח, ומפתה ומושך לדברים אחרים.

והעצה היא כפי שאנו אומרים תמיד, על ידי לימוד קבוע של ספרי מוסר, שזה משפיע על האדם לזכור ולא לשכוח את חובתו בעולמו, והלימוד צריך להיות מתוך התעניינות, בספר מוסר שמעניין ומושך את הלב, ולא בספר שמשעמם, שאם הלימוד הוא בלי טעם ומתוך כפייה עצמית, אין בכך שום תועלת, אלא יש ללמוד בספר מוסר המשפיע ומושך את הלב, ואז בודאי תהיה בזה תועלת גדולה.

(מתוך שיחה תשרי תשע"ה)

לכבוד כלולות

שרגא בן הרב אבידן מאיר

עב"ג תמר בת הרב אברהם שתחי'

מוקדש לכבוד בר המצוה

של נכדנו

צבי בן הרב ישראל אליעזר דוב נ"י

לעילוי נשמת רבי יוסף ורמברנד זצ"ל

ב"ר יונה הי"ד

תלמיד ותיק למון רבינו רה"י שליט"א

נלב"ע ליל יוה"כ פ' דהאי שתא - תנצב"ה